

Nr 18.

Ankom till riksdagens kansli den 26 februari 1937 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående lag om vissa ekonomiska stridsåtgärder.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft fyra inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen motionerna

inom *första* kammaren

nr 70 av herr *Hamrin m. fl.* och

nr 168 av herr *Velander m. fl.* samt

inom *andra* kammaren

nr 168 av herr *Andersson* i Rasjön *m. fl.* och

nr 348 av herr *Bagge m. fl.*

I motionerna, av vilka I: 70 och II: 168 äro likalydande samt I: 168 och II: 348 jämväl äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte antaga i motionerna framlagda texter till lag om vissa ekonomiska stridsåtgärder.

Utskottet har icke funnit nödigt intaga lagförslagen i förevarande utlåtande utan får beträffande deras lydelse hänvisa till motionerna. I fråga om de skäl, som anförts till stöd för yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse för skälen icke lämnas nedan, jämväl hänvisa till motionerna.

Spörsmålet om lagstiftningsåtgärder till tryggnad av tredje mans rätt till neutralitet i ekonomiska konflikter upptogs såsom ett fristående problem första gången vid *1929 års riksdag*. I tvenne likalydande motioner i båda kamrarna (I: 12 av herr *Frändén m. fl.* och II: 21 av herr *Nygren m. fl.*) hemställdes nämnda år, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande lämpligaste lagstiftningsåtgärder för tryggnad av tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikt, varvid frågan om skadestånd till näringsidkare, som drabbades av övergrepp, måtte särskilt beaktas.

Andra lagutskottet avstyrkte i utlåtande nr 42 motionerna.

I en avgiven reservation av herr *Westman m. fl.* hemställdes emellertid om skrivelse till Kungl. Maj:t i motionernas syfte.

Vid frågans behandling i riksdagen godkände första kammaren (genom lottning) herr *Westmans m. fl.* reservation, medan andra kammaren biföll utskottets hemställan med uteslutande av dess motivering. Frågan hade alltså fallit.

Frågan upptogs därefter genom Kungl. Maj:ts beslut den 22 november 1929, då *professorn Ragnar Bergendal* erhöll uppdrag att inom socialdepartementet biträda med utredning i ämnet.

Vid 1931 och 1932 års riksdagar väcktes motioner om utvidgningar av den åt professorn Bergendal uppdragna utredningen om tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter samt om påskyndande av berörda utredning, nämligen vid 1931 års riksdag motionerna I: 129 av herr Trygger m. fl., I: 131 av herr Petrus Nilsson m. fl., II: 186 av herr Lindman m. fl. och II: 193 av herr Olsson i Kullenbergstorp m. fl. samt vid 1932 års riksdag motionerna I: 187 av herr Trygger m. fl. och II: 264 av herr Lindman m. fl. Motionerna behandlades av andra lagutskottet i utlåtande nr 31 vid 1931 års riksdag och i utlåtande nr 12 vid 1932 års riksdag.

Riksdagen beslöt på förslag av utskottet, att motionerna icke skulle föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Professorn Bergendal avlämnade den 30 november 1933 utredning angående tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter och därmed sammanhängande spörsmål (stat. off. utredn. 1933: 36). Vid utredningen voro fogade dels ett *utkast till lag med vissa bestämmelser mot ekonomiska stridsåtgärder*, dels ett *utkast till lag om ändring av 11 kap. strafflagen*, dels ock ett *utkast till ändringar i tryckfrihetsförordningen*. Dessa utkast voro enligt vad i betänkandet framhölls av preliminär natur, och den sakkunnige förutsatte, att definitiva lagstiftningsåtgärder föreginges av fortsatt utredning.

Över den sakkunniges utredning ha yttranden avgivits av åtskilliga myndigheter och sammanslutningar. Yttrandena ha tryckts (stat. off. utredn. 1934: 10).

Den 9 mars 1934 tog Kungl. Maj:t ställning till spörsmålet om ärendets vidare behandling. Vid sin anmälan av ärendet för Kungl. Maj:t nämnda dag erhöll föredragande departementschefen, statsrådet Möller, bemyndigande att tillkalla en kommission, sedermera kallad *trettonmannakommissionen*, för ytterligare prövning av det föreliggande lagstiftningsproblemet.

Den 4 maj 1934 avlämnade kommissionen betänkande med *förslag dels till lag angående vissa ekonomiska stridsåtgärder, dels ock till lag om ändring i 11 kap. strafflagen*. Betänkandet har tryckts (stat. off. utredn. 1934: 16). Kommissionen förutsatte, att de framlagda lagförslagen skulle kompletteras med *vissa ändringar i tryckfrihetsförordningen*, ehuru kommissionen ej framlade förslag i sådant hänseende.

Över kommissionens förslag inhämtades yttranden från åtskilliga myndigheter och sammanslutningar. Yttrandena hava tryckts (stat. off. utredn. 1934: 30).

Vid 1934 års riksdag framställdes i åtta motioner (I: 150 av herr Petrus Nilsson m. fl., I: 151, I: 152 och I: 153 av herr Johan Bernhard Johansson m. fl., I: 290 av herr Pehrsson i Bramstorp m. fl. samt II: 337, II: 338 och II: 339 av herr Lindman m. fl.) yrkanden rörande lagstiftning angående tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter och rörande därmed sammanhängande spörsmål.

Motionerna behandlades av andra lagutskottet, som i utlåtande nr 47 hemställde, bland annat, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t, med beaktande av vad utskottet anfört i utlåtandet, ville för riksdagen framlägga förslag till lag om tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter samt vid ekonomiska konflikter på hyresmarknaden och inom näringslivet i övrigt.

Reservationer anfördes dels av herr Magnusson i Skövde och fyra andra ledamöter, dels ock av herr Linder och sex andra ledamöter.

Riksdagen biföll utskottets hemställan (skrivelse nr 370).

Vid 1935 års riksdag framlade Kungl. Maj:t i proposition nr 31 förslag till lag om vissa ekonomiska stridsåtgärder.

I det följande skall redogörelse lämnas för vissa huvudpunkter i förslaget, i huvudsak hämtad från det nedan omförmälda betänkandet om folkförsörjning och arbetsfred, del II (sid. 446—451).

Förslaget utgjorde en inom socialdepartementet verkställd överarbetning av trettonmannakommissionens förslag. Liksom detta avsåg propositionens lagförslag i princip att förbjuda ekonomiska stridsåtgärder, vidtagna mot tredje man, d. v. s. mot den som icke är part i den egentliga tvisten. Men därjämte upptog lagförslaget liksom kommissionens förslag en avdelning, vari behandlades vissa speciella fall, då stridsåtgärd riktades icke mot tredje man utan mot part.

Propositionens förslag reglerade med ett par undantag, nämligen ifråga om föreningsrätten samt beträffande arbetsledares, tjänstemäns och därmed jämställdas ställning till en konflikt, endast stridsåtgärder.

Lagförslagets huvudtanke var, liksom kommissionens motsvarande förslag, att skydda de utanför en ekonomisk konflikt stående näringsidkarna att indragas i denna emot sin vilja.

Propositionens förslag till lag om vissa ekonomiska stridsåtgärder inledes (1 §) med en beskrivning av de stridsåtgärder, som voro föremål för reglering i lagen i vissa särskilda fall. Det skilde, i huvudsaklig överensstämmelse med kommissionens förslag, på tre grupper av stridsåtgärder: kollektiva stridsåtgärder, d. v. s. blockad, bojkott och arbetsinställelse (lockout eller strejk) eller därmed likställda åtgärder; uppsägning av arbets- eller hyresavtal samt slutligen annat avbrytande av ekonomisk förbindelse, när det skedde av flera i samverkan eller eljest vore till avsevärt men för den angripne. I andra fall betraktades i propositionen icke avbrytande av ekonomisk förbindelse som stridsåtgärd. Ej heller hänfördes underlåtenhet att ingå ekonomiska förbindelser till detta begrepp.

De sålunda angivna stridsåtgärderna av olika typer voro förbjudna dels i vissa uppräknade undantagsfall, när de riktades mot andra parten i en tvist, dels mera generellt, när de riktades mot neutral tredje man. I övriga

fall fingo stridsåtgärderna i fråga vidtagas utan att lagförslaget lade något hinder i vägen härför.

Inom den första gruppen av förbudsbestämmelser — stridsåtgärder mot part — märktes följande fall. Stridsåtgärd, som utgjorde led i en förföljelse av viss person, igångsatt i anledning av hans religiösa eller politiska åsikter eller av andra liknande grunder, fick icke vidtagas (2 §). Därutinnan överensstämde propositionen med kommissionens förslag.

Det andra hithörande fallet avsåg vad kommissionen kallade stridsåtgärder i vedergällningssyfte (3 §). Därmed åsyftades stridsåtgärder, som vidtogos i syfte att straffa en person för hans hållning i en redan avslutad arbetskonflikt eller annan ekonomisk tvist. Sålunda förbjöds arbetsgivare att efter uppgörelse i en arbetskonflikt vidtaga stridsåtgärd i form av avskedande av arbetare, som varit särskilt aktiv under konflikten. Vidare hörde under denna bestämmelse det fall då en utomstående tredje man, t. ex. en handlande efter primärkonfliktens slut utsattes för bojkott på grund av sin hållning under konflikten. Tankegången var att alla dylika trakasserier skulle upphöra med primärkonfliktens biläggande. Enligt kommissionsförslaget skulle alla represalier mot stadgebrytande föreningsmedlemmar och mot osolidariska arbetsgivare och arbetare vara förbjudna i och med primärkonfliktens avslutande. I denna punkt avvek propositionen från kommissionens förslag. Prickning av »strejkbrytare» skulle icke vara förbjuden i och med att arbetskonflikten upphört.

Det tredje stadgandet i avdelningen om stridsåtgärder mot part avsåg förbud mot stridsåtgärder, som innefattade kränkning av föreningsrätten (4 §). Propositionen gjorde detta skydd för föreningsrätten mer omfattande än vad kommissionen föreslagit genom att uppställa en allmän regel om föreningsrättens respekterande, vilken regel avsåg icke blott stridsåtgärder av alla slag utan även andra åtgärder, som innebure kränkning av föreningsrätten, t. ex. vitesutfästelser. Propositionen upptog icke något förbud mot stridsåtgärder, som åsyftade organisationstvång. Denna fråga betraktades av departementschefen såsom helt fristående från spörsmålet om föreningsrätten och ej tillräckligt utredd för att kunna upptagas i lagförslaget.

Såsom fjärde fall av partsstrider upptog propositionen förbud mot kollektiva stridsåtgärder, riktade mot familjeföretag och föranledda av tvist rörande arbetsförhållandet (5 §). Propositionens förslag överensstämde här i sak med kommissionens. Sålunda förbjödos kollektiva stridsåtgärder mot den som utförde arbete för egen räkning eller drev näring utan biträde av annan än make, avkomlingar, adoptivbarn eller egna eller makes föräldrar eller syskon.

Slutligen upptogs såsom femte fall i denna avdelning de s. k. utpressningsblockaderna och under vissa betingelser även s. k. indrivningsblockader (successorblockader) (6 §). Propositionen avvek i vissa hänseenden från kommissionsförslaget. Beträffande utpressningsblockader stadgades, att stridsåtgärd — vare sig kollektiv sådan eller individuell — ej fick vidtagas i syfte att förskaffa någon betalning för arbete, som icke blivit av honom utfört, eller för att förmå någon att avstå från honom tillkommande arbetslön eller för att eljest bereda någon obehörig vinning. Indrivningsblockader förbjödos, när de avsågo indrivning av betalning av någon, som efter gäldens uppkomst övertagit egendom eller rörelse, vartill gälden hänför sig, såframt denne varken vore betalningsskyldig för gälden eller vid övertagandet haft eller bort ha kunskap om dess förhandenvaro.

Avdelningen om stridsåtgärder mot tredje man innehöll i likhet med kommissionsförslaget ett allmänt förbud mot sådana stridsåtgärder, under för-

utsättning att tredje man iakttagit neutralitet i tvisten. Var tvisten mellan parterna lagstridig eller avtalsstridig, skulle skyddet för tredje man under en dylik tvist vara ännu mer vidsträckt, i det att neutralitet då ej uppställades såsom betingelse för skyddet. I konkurrenstvister rörande kundkrets, prissättning, affärsbetingelser, arbetstillfällen eller dylikt förbjödos dock endast kollektiva stridsåtgärder mot tredje man (8 och 9 §§), även detta i överensstämmelse med kommissionsförslaget. I dylika fall skulle således uppsägning av arbets- och hyresavtal samt avbrytande av ekonomisk förbindelse icke vara förbjudna stridsmedel, även om de riktades mot en neutral tredje man.

Förutsättningen för tredjemansskyddet var i regel, att tredje mannen iakttagit neutralitet. Beträffande neutralitetsbegreppet avvek propositionen (10 §) från de tidigare förslagen i vissa hänseenden. Den viktigaste avvikelserna gällde frågan om »strejkbrytares» ställning under konflikt. Kommissionen hade behandlat det fall, då någon redan tidigare varit anställd vid en arbetsplats och under konflikten fortsatt arbetet, och det fall, då någon antagit arbete under eller omedelbart före konflikten, olika. Endast »strejkbrytare» av den senare kategorien skulle enligt kommissionsförslaget betraktas såsom neutrala. Propositionen hade icke bibehållit denna skillnad utan hänförde båda kategorierna till dem som icke skulle åtnjuta skydd. Endast i vissa undantagsfall, nämligen om konflikten utgjorde avtalsbrott eller eljest vore lagstridig eller vidtagen i strid mot organisationens stadgar och när fråga vore om »skyddsarbete», åtnjöts skydd av dem som bröto blockaden. Propositionen hade ock tillfogat ett par kategorier av »neutrala», nämligen sådana som stode i viss ekonomisk intressegemenskap med part i tvisten. Angående begreppet skyddsarbete hade i propositionen dels vidtagits vissa inskränkningar, dels ock vissa utvidgningar i förhållande till kommissionens förslag.

Sympatiåtgärd under ett avtals bestånd är enligt kollektivavtalslagen förbjuden allenast om därigenom en aktion skulle understödjas, som i sig innefattar ett avtalsbrott. Såväl i propositionen som i kommissionens förslag upptogs frågan om sympatiåtgärders tillåtlighet till närmare reglering. Enligt båda förslagen betraktades sympatistrider som stridsåtgärder mot tredje man men tillätos när primärkonflikten utgjordes av tvist angående upprättande av kollektivavtal. Till medgivna sympatiaktioner räknades arbetsinställelse jämte arbetsblockad ävensom vägran att taga befattning med varor, som vore avsedda för eller härrörde från rörelse, som drevs av part i den ursprungliga tvisten (12 §). I övriga fall skulle således sympatiåtgärder vara förbjudna.

Beträffande påföljderna av bestämmelsernas överträdande avvek propositionen från kommissionsförslaget. Kriminalisering hade i möjligaste mån undvikits. Den vanliga påföljden var skadestånd (13 §). Jämte skadestånd kunde överträdelse av lagen medföra, att domstolen utfärdade förbud mot stridsåtgärdens vidtagande eller fortsättande m. m. (17 §). Straffpåföljd inträdde vid kollektiva stridsåtgärder endast i ett fall, nämligen om någon efter det domstolen meddelat förbud uppmanade eller eljest sökte förmå annan att delta i kollektiv stridsåtgärd, och eljest i det fall att någon efter förbuds utfärdande vidtog eller fortsatte annan stridsåtgärd än kollektiv. Straffet utgjordes av dagsböter (18 §).

I motsats mot kommissionen föreslogs i propositionen inrättandet av en specialdomstol för ekonomiska stridsåtgärder.

De i kommissionsförslaget upptagna föreskrifterna om vissa villkor för behörighet att vidtaga stridsåtgärder och om ställande av säkerhet (§§ 2—5 i kommissionsförslaget) medtogos icke i propositionen. Enligt dessa regler

fingo kollektiva stridsåtgärder icke vidtagas av enskilda personer utan allenast av föreningar som hade till ändamål att företaga dylika åtgärder, d. v. s. de egentliga kamporganisationerna. Genom de föreslagna reglerna eftersträvades därjämte en viss centralisering av rätten att vidtaga stridsåtgärder. Utgjorde en förening huvudorganisation i förhållande till andra föreningar, fingo nämligen de underordnade föreningarna ej vidtaga kollektiva stridsåtgärder utan skulle detta ankomma på huvudorganisationen. I fråga om vilken organisation som skulle betraktas såsom huvudorganisation skulle stadgarnas bestämmelser vara avgörande. En huvudorganisation fick i princip icke vidtaga kollektiva stridsåtgärder utan att ha nedsatt säkerhet. Dessa behörighetsregler avsågo icke blott åtgärder som reglerades i den av kommissionen föreslagna lagen om ekonomiska stridsåtgärder utan överhuvud taget stridsåtgärder på det ekonomiska området. Vissa undantag voro meddelade från behörighetsreglerna, avseende framför allt arbetsinställelse som vidtogs utan samband med blockad eller bojkott och som icke hade karaktär av sympatiåtgärd. Tankegången i dessa regler var enligt motiven, att de kollektiva stridsåtgärderna utgjorde så farliga vapen att de, oberoende av de förbud, som lagstiftningen kunde komma att upptaga för särskilda fall, borde hanteras endast av personer som kunde förväntas besitta erforderlig klokhet, erfarenhet och omdömesgillhet. Ur denna synpunkt eftersträvades en koncentration i fråga om användandet särskilt av blockad- och bojkottvapnen, vilka voro de stridsmedel för vilka behörighetsreglerna framför allt ägde betydelse, till föreningar (huvudorganisationer) som nedsatt säkerhet. Dessa bestämmelser, som icke hade någon motsvarighet i det bergendalska lagutkastet, ansågos av föredragande departementschefen utgöra betydande och av förhållandena ej motiverade inskränkningar såväl i oorganiserades som i organisationers handlingsfrihet. Särskilt på områden där organisationsväsendet befunno sig på ett relativt utvecklade stadium skulle behörighetsreglerna enligt departementschefens mening vara ägnade att i hög grad hämma användningen av legitima stridsmedel. Bland behörighetsreglerna fanns dock en föreskrift, som i och för sig syntes departementschefen berättigad, nämligen stadgandet att huvudorganisation och icke underavdelning av sådan skulle ha bestämmanderätt i fråga om anordnande av vissa stridsåtgärder. Tillämpningen av en sådan schematisk regel vore emellertid, med hänsyn till de olikartade bestämmelser, som befintliga stridsorganisationers stadgar innehöлле, förenad med svårigheter. Hårtill kom, att detta spörsmål sammanhänge med vissa andra, till utredning hänskjutna frågor. Departementschefen ansåg det fördenskull icke påkallat att föreslå en lagbestämmelse rörande denna särskilda punkt.

I anledning av propositionen väcktes inom riksdagen 25 motioner (I: 276 och I: 277, båda av herr Sigfrid Hansson, I: 278 av herrar Otto Wangson och Fredrik Ström, I: 279 av herr Hagman, I: 280 av herr Hamrin m. fl., I: 281 av herr Lindley m. fl., I: 282 av herr Sigfrid Hansson, I: 283 av herr Johan Bernhard Johansson m. fl., I: 286 av herrar Erik Anderson och Henriksson, I: 287 av herr Petrus Nilsson m. fl., I: 288 av herr Branting, I: 289 av herr Reuterskiöld, II: 127 av herr Ström m. fl., II: 482 av herrar Hagberg i Luleå och Brädefors, II: 483 av herr Lindberg i Stockholm, II: 486 av herr Frankenberg m. fl., II: 487 av herr Olsson i Stockholm m. fl., II: 489 av herr Lindman m. fl., II: 494 av herrar Lovén och Lindberg i Stockholm, II: 495 av herr Sandberg, II: 496 av herrar Lithander och Olsson i Staxäng, II: 497 av herr Danielsson m. fl., II: 498 av herr Björck i Kristianstad m. fl., II: 499 av

herr Andersson i Rasjön m. fl. och II: 500 av herr Olsson i Närlinge m. fl.), innefattande yrkanden om mer eller mindre vittgående ändringar i lagförslaget. Jämväl yrkande om avslag å propositionen framställdes.

Andra lagutskottet, som behandlade ärendet, föreslog i sitt utlåtande, nr 29, i åtskilliga hänseenden skärpningar i propositionens lagförslag.

Sålunda förordade utskottet införandet av bestämmelser motsvarande kommissionens behörighetsregler och regler om ställande av säkerhet, men underkastade desamma omarbetning i åtskilliga hänseenden, de sakligt sett viktigaste beträffande reglerna om ställande av säkerhet.

Beträffande organisationstväng föreslog utskottet — med tillämpning av den princip som låg till grund för ifrågavarande lagstiftning, nämligen att den närmast avsåg att skydda tredje man under det att stridsåtgärder mot part i huvudsak lämnades oreglerade — den kompletteringen, att stridsåtgärder ej skulle få vidtagas mot en tredje man för att därigenom tvinga en part in i en organisation eller för att hindra honom utträda därur.

I fråga om neutralitetsreglerna förordade utskottet åtskilliga förändringar av synnerlig vikt framför allt avseende skyddsarbete.

Beträffande skydd för personer, som utfört arbete eller gjort sig skyldiga till oneutralt handlingssätt under en arbetskonflikt eller annan ekonomisk tvist, ställde sig utskottet på den ståndpunkten, att det skulle vara förbjudet att vidtaga repressalieåtgärder, när tvisten vore slut.

Såväl genom de föreslagna bestämmelserna om skyddsarbetets omfattning som genom uppställandet av behörighetsreglerna, vilka innebure en reglering av rätten överhuvud att vidtaga stridsåtgärder gående utöver den föreslagna lagstiftningens ram, hade utskottet enligt uttalande i motiveringen kommit att beröra spörsmål av synnerlig stor samhällelig betydelse, nämligen frågan i vad mån rätten att vidtaga stridsåtgärder på det ekonomiska livets område borde tillåtas. På dessa omfattande spörsmål i deras helhet hade utskottet ej kunnat ingå utan ansåg utskottet desamma böra komma under bedömande i samband med de utredningar, som av Kungl. Maj:t igångsatts i ämnet.

Andra lagutskottet hemställde, bland annat,

A) att riksdagen, med förklarande att propositionen ej kunnat i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga ett av utskottet framlagt förslag till lag om vissa ekonomiska stridsåtgärder (sid. 147—161 i utlåtandet 29/1935); samt

B) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en skyndsamt utredning angående möjligheterna att tillskapa en rättsordning, som beredde arbetare vid byggnadsföretag ökat skydd för lönefordringar.

Reservationer anfördes:

1) av herrar K. G. Westman och Johanson i Hallagården, vilka med biträdande av utskottets förslag i övrigt yrkade ändringar i tre paragrafer i lagförslaget (sid. 162—163 i utlåtandet 29/1935);

2) av herrar Sigfrid Hansson, Hagman, Magnusson i Kalmar, Hage och Olovson i Västerås, vilka hemställde, att riksdagen i huvudsaklig anslutning till propositionen måtte antaga ett vid reservationen fogat förslag till

lag (sid. 165—172) samt att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om den utredning, varom utskottet hemställt;

3) av herrar Österström och Sam Larsson, vilka yrkade ändringar i åtskilliga hänseenden i utskottets lagförslag (sid. 173—176);

4) av herrar Frändén, Gustaf Tamm, P. Sandström, Linnér och Sandström i Sollefteå, vilka i första rummet hemställde om avslag å propositionen och utskottets lagförslag. För den händelse denna hemställan icke skulle vinna bifall, yrkades ett flertal ändringar i lagförslaget (sid. 177—191);

5) av herrar Forslund och Johanson i Stockholm (blank reservation); samt

6) av herr Hagman, som yrkade bifall till den av honom väckta motionen I: 279.

Riksdagen avslag lagförslagen men biföll utskottets hemställan om viss utredning.

Frågan om denna utredning är föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

I samband med frågan angående lag om vissa ekonomiska stridsåtgärder behandlades vissa andra spörsmål.

I proposition nr 32 framlades förslag till lag angående tillägg till lagen den 28 maj 1920 om medling i arbetstvister, innefattande föreskrifter om s. k. varselvid vid arbetsinställelse.

Andra lagutskottet hemställde i sitt utlåtande, nr 30, att det i propositionen framlagda lagförslaget måtte bifallas med ändring allenast i fråga om dagen för lagens ikraftträdande, vilken hemställan bifölls av riksdagen (skrivelse nr 288), varefter lag i ämnet utfärdades den 28 juni 1935.

I proposition nr 33 framlades förslag till lag om ändrad lydelse av 11 kap. 8 § strafflagen, innefattande en utvidgning av där stadgat rättsskydd för part och vittne.

Andra lagutskottet hemställde i sitt utlåtande, nr 31, att propositionen måtte bifallas av riksdagen, samt att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville skyndsamt verkställa utredning angående lagstiftning om ökat skydd för ämbets- och tjänstemän samt innehavare av offentligt uppdrag ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Riksdagen biföll utskottets hemställan (skrivelse nr 289).

Lag om ändrad lydelse av 11 kap. 8 § strafflagen utfärdades den 15 juni 1935. Frågan om den av riksdagen begärda utredningen är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

I sammanhang med frågan angående lagstiftning om vissa ekonomiska stridsåtgärder vid 1935 års riksdag behandlades även i motioner framställda yrkanden om tillägg till 11 kapitlet strafflagen, avseende förbud mot utställande av blockadvakter och utdelande av blockadlappar m. m. även vid lovliga blockader och bojkotter.

En redogörelse för behandlingen av detta spörsmål lämnas i utskottets denna dag avgivna utlåtande nr 19, vartill utskottet tillåter sig hänvisa.

Slutligen må omnämnas, att vid 1935 års riksdag i likalydande motionerna I: 254 av herr Nylander m. fl. samt II: 438 av herr Sandström i Sollefteå m. fl. föreslagits, att riksdagen måtte i huvudsaklig överensstämmelse med vissa av motionärerna utvecklade synpunkter hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och framläggande av förslag angående lagstiftning om yrkesföreningar.

Motionerna behandlades av andra lagutskottet, som i utlåtande, nr 37, hemställde, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning och för riksdagen framlägga förslag angående lagstiftning om ideella föreningar, vid vilken utredning borde beaktas frågan, huruvida särskilda regler i vissa avseenden borde meddelas för några slag av dylika föreningar, sådana som yrkesföreningar och andra föreningar med särskilda syften.

Reservation med yrkande om avslag å motionerna anfördes av herr Sigfrid Hansson jämte sex andra ledamöter.

Första kammaren biföll utskottets hemställan, varemot andra kammaren avslag såväl nämnda hemställan som motionerna. Frågan hade alltså fallit.

De *sakkunniga*, som tillkallats den 31 december 1934 för att verkställa en förberedande utredning angående ingripanden från samhällets sida på vissa områden av det ekonomiska livet och för vilkas verksamhet närmare redogöres i utskottets denna dag avgivna utlåtande nr 20 (sid 22—24), hava i sitt betänkande om folkförsörjning och arbetsfred (stat. off. utredn. 1935: 65 och 66) behandlat åtskilliga spörsmål av intresse i förevarande sammanhang.

Sålunda har i del I av betänkandet ett kapitel ägnats frågan om »Förbud mot vissa stridsåtgärder» (sid. 119—123). De sakkunniga framhålla i detta kapitel, att när nu arbetsfredens och fredens på det allmänt ekonomiska området problem upptagas till generell behandling, syntes frågan om stridsåtgärders tillåtlighet böra angripas från något vidare utgångspunkter än vad som skett i förslagen till lag om vissa ekonomiska stridsåtgärder. Enligt de sakkunnigas mening kunde det vara berättigat, att samhället skapade ett särskilt rättsskydd mot missbruk av blockad- och bojkottvapnen. Jämväl borde övervägas, på vad sätt man lämpligen borde ingripa mot repressalieåtgärder, som på grund av de former, vari de klätts, icke kunde sägas utgöra stridsåtgärder i den mening detta begrepp vanligen fattades men voro därmed till sina verkningar jämförliga. En reglering ifråga om blockader och bojkotter och därmed jämförliga åtgärder kunde givetvis ej begränsas att avse förhållandena på arbetsmarknaden utan måste sträcka sig över hela det ekonomiska området. De sakkunniga uttalade, att det icke torde kunna undgås, att blockaden och bojkotten i vissa fall, där de särskilt kränkt rätts-

medvetandet, borde helt förbjudas. Innan en lagstiftning i ämnet genomfördes, syntes emellertid genom förhandling med de större organisationerna böra såvitt möjligt åvägabringas överenskommelser om tillämpningen av vissa normer. En lagstiftning, som kunde stödja sig på dylika överenskommelser, skulle uppbäras av det allmänna rättsmedvetandet på helt annat sätt än vad som annars skulle bliva fallet. De sakkunniga hemställde, att åt en eller flera sakkunniga måtte uppdragas att söka genom förhandling med vederbörande organisationer åvägabringa överenskommelser enligt de i betänkandet angivna riktlinjerna samt att därefter frågan om erforderlig lagstiftning i ämnet upptoges till utredning och omprövning.

De sakkunniga hava i del I av sitt betänkande i kapitlet »Föreningsväsendet» (sid. 98—112) behandlat åtskilliga föreningsrättsliga problem såsom rätten att vinna inträde i förening, utslutning ur förening, medlems förpliktelser, förenings beslutanderätt, förenings behörighet utåt samt skydd för föreningsrätten och skydd mot organisationstvång. De sakkunniga hava föreslagit, att åt en eller flera sakkunniga personer måtte uppdragas att med vederbörande större organisationer samråda i syfte att för deras vidkommande söka åvägabringa en gestaltning av föreningsväsendet i enlighet med principer, som angivits av de sakkunniga, samt att, om det visat sig, att detta förfarande icke lett till resultat, frågan om föreningsväsendets normerande genom lagstiftning måtte göras till föremål för utredning genom sakkunniga.

De sakkunnigas förslag äro beroende på Kungl Maj:ts prövning.

I förevarande sammanhang får utskottet erinra om de pågående *överblickningarna mellan landsorganisationen och arbetsgivareföreningen*, vilka avse sådana arbetsmarknadsproblem, som eventuellt kunna regleras genom överenskommelser mellan de båda organisationerna.

Då förslag i sådant hänseende framlades för landsorganisationens representantskapsmöte den 16 mars 1936 anförde dåvarande ordföranden, Albert Forslund, bland annat:

Fackföreningsrörelsen har i vissa arbetsmarknadsfrågor under ett flertal år varit föremål för en utomordentligt sträng observation, och de organiserade arbetarnas åtgöranden ha ofta mötts med stort misstroende av representanter för andra intressesammanslutningar. Vid årets riksdag föreligger ett stort antal motioner, vari yrkas på lagstiftningsåtgärder i avsikt att begränsa fackföreningsrörelsens rörelsefrihet.

Från den Nothinska utredningskommitténs sida har förslag framförts om en rad utredningar i syfte att trygga arbetsfreden. Det har därvid förutsatts att parterna på arbetsmarknaden genom frivilliga överenskommelser skulle göra samhällsningripanden till arbetsfredens tryggande överflödiga.

I den offentliga diskussionen om hithörande angelägenheter har man ofta förklarat, att man med glädje skulle hälsa ett initiativ från parterna själva i avsikt att råda bot för vissa förmenta missförhållanden. Arbetsgivare och arbetare ha ett gemensamt intresse av att samhällsningripanden i arbetsmarknadens många problem begränsas.

Landssekreteriatet har därför ansett sig böra förorda upptagandet av förut-sättningslösa överläggningar med Svenska arbetsgivareföreningen för utrö-

andet av förutsättningarna för en ordning, ägnad att förebygga sådana samhällsringripanden, som ur parternas synpunkt icke äro önskvärda.

De nämnda förhandlingarna ha påbörjats den 22 maj 1936.

Vid 1936 års riksdag väcktes ett flertal motioner beträffande lagstiftning om vissa ekonomiska stridsåtgärder och därmed sammanhängande spörsmål samt rörande lagstiftning om ideella föreningar.

I dels likalydande motionerna I: 210 av herr Hamrin m. fl. och II: 475 av herr Andersson i Rasjön m. fl., dels likalydande motionerna I: 267 av herr Bagge m. fl. och II: 585 av herr Anderson i Norrköping m. fl., dels ock likalydande motionerna I: 270 av herr K. G. Westman och II: 583 av herr Johanson i Hallagården hemställdes, att riksdagen måtte antaga i motionerna framlagda texter till lag om vissa ekonomiska stridsåtgärder.

Lagförslagen voro utformade i huvudsaklig överensstämmelse med innehållet i reservationer, som avgivits till andra lagutskottets utlåtande nr 29 1935. Det i motionerna I: 210 och II: 475 framlagda förslaget överensstämmer sålunda med den av herrar Österström och Sam Larsson avgivna reservationen, det i motionerna I: 267 och II: 585 framlagda förslaget med den av herr Frändén m. fl. avgivna reservationen samt det i motionerna I: 270 och II: 583 framlagda förslaget med reservationen av herrar K. G. Westman och Johanson i Hallagården (dock med viss ändring beträffande en paragraf).

I anslutning härtill hemställdes i fyra motioner, nämligen likalydande I: 211 av herr Hamrin m. fl. och II: 476 av herr Andersson i Rasjön m. fl. samt likalydande I: 266 av herr Bagge m. fl. och II: 598 av herr Anderson i Norrköping m. fl., att vissa ändringar skulle vidtagas i lagen den 22 juni 1928 om arbetsdomstol.

I två andra motioner vid samma riksdag, nämligen likalydande I: 269 av herr Bagge m. fl. och II: 584 av herr Anderson i Norrköping m. fl., hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om omedelbart igångsättande av utredning och framläggande så snart ske kunde för riksdagen av förslag rörande lagstiftning om ideella föreningar, varvid borde beaktas frågan, huruvida särskilda regler i vissa avseenden borde meddelas för några slag av dylika föreningar, sådana som yrkesföreningar och andra föreningar med särskilda syften.

Andra lagutskottet, som behandlade ovannämnda motioner, yttrade i sitt utlåtande, nr 58, över dem bland annat:

Den omständigheten att en allmän laglig reglering av föreningsrätten icke föreligger i vårt land föranledde, att åtskilliga bestämmelser av föreningsrättslig natur måste införas i det förra året framlagda förslaget till lag om vissa ekonomiska stridsåtgärder, ehuru dessa bestämmelser egentligen bort upptagas till lösning i annat sammanhang. Föreningsrättsliga problem behandlades även i annan ordning vid förra årets riksdag. I anledning av motionsvis framställda yrkanden om utredning av spörsmålet angående lagstiftning om yrkesföreningar föreslog nämligen utskottet utredning angående lagstiftning om ideella föreningar. Utskottet ansåg, att de allmänna grun-

derna för lagstiftning på föreningsrättens område i första hand borde vara utredda, innan ställning intoges till spørgsmålet, om särskilda regler i vissa avseenden borde meddelas för några slag av ideella föreningar med särskilda syften. De föreningsrättsliga problemen hava vidare delvis kommit upp till behandling i det i år föreliggande förslaget till lag om förenings- och förhandlingsrätt, nämligen såvitt angår föreningar av arbetsgivare eller arbetstagare. Slutligen hava hithörande spørsmål även behandlats av de sakkunniga, som tillsatts för att verkställa en förberedande utredning angående ingripanden från samhällets sida på vissa områden av det ekonomiska livet.

Utskottet fann sig förra året kunna förorda antagandet av en lag om vissa ekonomiska stridsåtgärder trots svårigheterna att kunna lösa vissa föreningsrättsliga problem inom den begränsade ram, varom då var fråga. Det förefaller emellertid utskottet att tillskapandet av en lagstiftning rörande tredje mans rätt skulle underlättas, därest frågan härom behandlades i sammanhang med de föreningsrättsliga spørgmålen. Om grunderna för en lagstiftning beträffande såväl föreningar av arbetsgivare och arbetstagare som andra ideella föreningar med olika syften bleve klarlagda, skulle därmed en fast utgångspunkt för en slutlig lösning av frågan om de ekonomiska stridsåtgärdernas reglering vara vunnen.

Utskottet får därför, under hänvisning jämväl till vad utskottet anfört å sid. 39—42 (rörande förslaget till lag om förenings- och förhandlingsrätt), föreslå riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte, med beaktande av riksdagens skrivelser och föreliggande förslag av sakkunniga, låta verkställa utredning av frågan om föreningsväsendets normering genom lagstiftning samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kan giva anledning.

Genom vad utskottet sålunda anfört, har utskottet tagit ställning jämväl till det i motionerna I: 269 och II: 584 framställda särskilda yrkandet om utredning rörande lagstiftning om ideella föreningar.

Utskottet vill vidare föreslå riksdagen att, med anledning av de yrkanden, som framställts i motionerna I: 210, I: 267, I: 270, II: 475, II: 583 och II: 585, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om fortsatt utredning av frågan angående lagstiftning om vissa ekonomiska stridsåtgärder med beaktande därav att en sådan lagstiftning bör vara rättvist avvägd, fri från ensidighet och avpassad efter ett demokratiskt samhälles rättsordning ävensom av det sammanhang, vari denna utredning bör ställas till den av utskottet föreslagna utredningen av frågan om föreningsväsendets normering genom lagstiftning, samt att de förslag, vartill nu ifrågavarande utredning kan föranleda, måtte framläggas för riksdagen.

Då utskottet således avstyrker de i sistnämnda sex motioner framställda yrkandena rörande antagande av lag om vissa ekonomiska stridsåtgärder, följer härav, att utskottet icke kan tillstyrka de yrkanden, som framställts i de till nyssnämnda motioner hörande följdmotionerna I: 211, I: 266, II: 476 och II: 598.

Utskottet hemställde, bland annat, *dels* att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning av frågan om föreningsväsendets normering genom lagstiftning samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kunde giva anledning, *dels ock* att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om fortsatt utredning av frågan angående lagstiftning om vissa ekonomiska stridsåtgärder med beaktande därav att en sådan lagstiftning borde vara rättvist avvägd, fri från ensidighet och avpassad efter

ett demokratiskt samhälles rättsordning ävensom av det sammanhang, vari denna utredning borde ställas till den av utskottet föreslagna utredningen av frågan om föreningsväsendets normering genom lagstiftning, samt att de förslag, vartill nu ifrågavarande utredning kunde föranleda, måtte framläggas för riksdagen.

Riksdagen biföll utskottets hemställan i dessa delar (skrivelse nr 418).

Ärendet är därefter beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Vissa föreningsrättsliga bestämmelser hava upptagits i *lagen den 11 september 1936 om förenings- och förhandlingsrätt*. Enligt 3 § i lagen skall föreningsrätten lämnas okränk. Sker kränkning av föreningsrätten genom avtalsuppsägning eller annan dylik rättshandling eller genom bestämmelse i kollektivavtal eller annat avtal, skall rättshandlingen eller bestämmelsen vara ogill. Vad sålunda stadgas skall dock icke utgöra hinder för intagande av föreskrift i avtal, att arbetsledare ej må vara medlem av förening, som avser tillvaratagande av honom underställd personals intressen gentemot arbetsgivaren. Ej heller skall stadgandet äga tillämpning å åtgärd, som grundas på sådan föreskrift.

I *motionerna I: 70 och II: 168* anföres bland annat:

Enligt vår uppfattning har frågan om lagstiftning rörande vissa ekonomiska stridsåtgärder genom sammankopplingen med frågan om föreningsväsendets reglering i lag kommit i ett olyckligt läge. Sistberörda spörsmål är utan tvivel av en sådan räckvidd och till sin natur så tvistigt, att relativt lång tid sannolikt kommer att förflyta, innan resultatet av den därom begärda utredningen är att förvänta.

Anledningen till att en lagstiftning rörande ekonomiska stridsåtgärder, eller en lag till skydd för tredje man som termen mera populärt lyder, icke blivit genomförd vid de tillfällen, då utformade förslag därtill ha förelegat inför riksdagen är meningsskiljaktigheter rörande vissa av lagens principer. Därest dessa skiljaktigheter nöjaktigt kunnat sammanjämkas vid 1935 års riksdag, torde lagstiftningen då ha blivit beslutad. Vid 1936 års riksdag var lagförslaget icke föremål för realbehandling och några allvarliga försök att då nå fram till ett positivt resultat blevo knappast gjorda.

Enligt vår mening finns det starka skäl att nu, trots utgången av riksdagsbehandlingen förlidet år, göra ett allvarligt försök att överbygga meningsskiljaktigheterna rörande den ifrågavarande lagstiftningens innehåll. I den mån på vår meningsriktning ankommer äro vi beredda därtill.

Vid ärendets behandling i andra lagutskottet »sistberörda år» framgick som resultat ett lagförslag som i väsentliga delar omfattades av representanter för en majoritet i riksdagen. I vissa avseenden förelågo dock divergerande meningar. För folkpartiets vidkommande bestodo dessa i främsta rummet i kraven på skydd för sådana oorganiserade arbetsvilliga, som vid konflikt på en arbetsplats kvarstannade i sitt arbete, samt krav på förbud att med kollektiv stridsåtgärd förmå eller hindra någon att inträda i eller utträda ur förening eller annan sammanslutning. Övriga avvikelser från utskottsmajoritetens förslag voro av mindre räckvidd.

I fråga om vår inställning till berörda delar av här ifrågavarande lagstiftning sakna vi anledning i detta sammanhang motivera vår principiella uppfattning. Det kan vara tillräckligt att erinra om att våra ståndpunkter i sa-

ken vilade på uttalanden och förslag av den s. k. trettonmannakommissionen. Vad som sedermera förekommit i saken har ej föranlett en ändrad inställning från vår sida i här berörda hänseenden.

Med riksdagens nuvarande sammansättning lär det dock icke finnas några utsikter att vinna gehör för *vår* uppfattning rörande de områden som en skyddslag för tredje man bör täcka. Vi äro fullt medvetna om den syn som de socialistiska partierna lägga på frågan om skydd för arbetsvilliga ävensom att såväl socialdemokrater som bondeförbundare icke vilja medverka till införande av skydd mot s. k. organisationstvång. Vid sådant förhållande är det uppenbart att i ett förslag till lag om ekonomiska stridsåtgärder, som skall vinna anslutning från den nuvarande riksdagsmajoriteten, dessa båda avsnitt få lämnas oreglerade.

Det är i medvetande härom och med klar insikt om det värde till skydd för tredje man som en lag skulle få även med uteslutande av berörda moment som vi här framlägga förslag till lag om ekonomiska stridsåtgärder i huvudsaklig överensstämmelse med den i andra lagutskottets utlåtande nr 29 vid 1935 års riksdag föreslagna texten.

I *motionerna I: 168 och II: 348* framhålles, att förutsättningarna för ett positivt beslut beträffande de ekonomiska stridsåtgärdernas reglering förefallit motionärerna böra vara gynnsammare nu än förut. Motionärerna anföra i anslutning härtill, bland annat:

Det spörsmål, vilket tidigare stått i vägen för ett sådant beslut, har gällt organisationstvånget. Meningarna ha där starkt brutit sig mot varandra. I anslutning till riksdagens begäran i fjol har emellertid Kungl. Maj:t nu till beredning upptagit frågan om föreningsrättens utbildande i sin helhet. En lagstiftning om de ekonomiska stridsåtgärderna torde därför f. n. icke böra taga ståndpunkt till de föreningsrättsliga problemen, inklusive organisations- tvånget. Ett sådant ståndpunktstagande synes icke heller utgöra någon nödvändig förutsättning för ifrågavarande lagstiftnings genomförande i övriga delar. Flertalet bestämmelser i denna lagstiftning, sådana de utformats i tidigare framlagda förslag, ha i själva verket intet omedelbart sammanhang med de rent föreningsrättsliga frågorna.

Av ovannämnda skäl ha vi i efterföljande lagförslag till de ekonomiska stridsåtgärdernas reglering uteslutit den omstridda organisationsklausulen. Den bestämmelse till *medelbart* skydd mot organisationstvång, vilken andra lagutskottet förordade i sitt utlåtande i förevarande ämne till 1935 års riksdag (nr 29), ha vi dock ansett oss böra intaga jämväl i vårt förslag. Enligt denna bestämmelse må sålunda icke stridsåtgärd riktas mot tredje man för att förmå part att inträda i eller hindra honom att utträda ur förening eller annan sammanslutning. I övrigt ansluter sig lagtexten till vår motion vid 1936 års riksdag med förslag till lag om vissa ekonomiska stridsåtgärder.

Utskottet.

På förslag av andra lagutskottet (utlåtande nr 58) har 1936 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa dels utredning av frågan om föreningsväsendets normering genom lagstiftning dels ock fortsatt utredning av frågan angående lagstiftning om vissa ekonomiska stridsåtgärder med beaktande därav, att en sådan lagstiftning borde vara rättvist avvägd, fri från ensidighet och avpassad efter ett demokratiskt samhälles rättsordning ävensom av det sammanhang, vari denna utredning borde ställas till den föreslagna utredningen av frågan om föreningsväsen-

dets normering genom lagstiftning. Dessa framställningar äro beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Utskottet uttalade i sitt berörda utlåtande, bland annat, att det förefölle utskottet, som om tillskapandet av en lagstiftning rörande tredje man skulle underlättas, därest frågan härom behandlades i sammanhang med de föreningsrättsliga spörsmålen. Utskottet framhöll vidare, att en fast utgångspunkt för en slutlig lösning av frågan om de ekonomiska stridsåtgärdernas reglering skulle vara vunnen, om grunderna för en lagstiftning beträffande såväl föreningar av arbetsgivare och arbetstagare som andra ideella föreningar med olika syften bleve klarlagda. Utskottets utlåtande var i nu angivna delar enhälligt.

Vad utskottet sålunda anfört vid 1936 års riksdag synes utskottet fortfarande äga sin fulla giltighet. Under sådana omständigheter och då utskottet förväntar, att Kungl. Maj:t ägnar hithörande spörsmål uppmärksamhet, har utskottet icke funnit skäl föreligga för riksdagen att för närvarande vare sig för sin del antaga någon lagstiftning om ekonomiska stridsåtgärder eller hos Kungl. Maj:t göra någon ytterligare framställning i ämnet.

Utskottet vill i detta sammanhang framhålla, att åtskilliga av de spörsmål, som beröras i den av motionärerna föreslagna lagstiftningen, äro föremål för överbäganden vid de pågående överläggningarna mellan arbetsgivareföreningen och landsorganisationen rörande vissa arbetsfredsproblem med mera. Genom dessa förhandlingar hava otvivelaktigt skapats ökade möjligheter att mildra motsättningarna inom vissa områden av arbetsmarknaden. En dylik samverkan av olika intresseorganisationer inom det ekonomiska livet är enligt utskottets mening av ett obestridligt samhälleligt värde, vilket även från många håll vitsordats. Sålunda har i det i utskottets redogörelse närmare omförmälda betänkandet om folkförsörjning och arbetsfred uttalats i samband med frågan om en allmän reglering av blockader och bojkotter med mera, att innan en lagstiftning i ämnet genomfördes, syntes genom förhandlingar med de större organisationerna böra såvitt möjligt åvägbringas överenskommelser om tillämpningen av vissa normer. Enligt de sakkunnigas mening skulle en lagstiftning, som kunde stödja sig på dylika överenskommelser, uppbäras av det allmänna rättsmedvetandet på ett helt annat sätt än vad eljest skulle bliva fallet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- a) att motionerna I: 70 och II: 168 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt
- b) att motionerna I: 168 och II: 348 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 februari 1937.

På andra lagutskottets vägnar:

SIGFRID HANSSON.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sigfrid Hansson, Linder**, *P. Sandström, Heiding, Västberg, Knut Petersson, Sten* och *Ekströmer*;

från andra kammaren: herrar *Österström, Hage**, *Olovson, Skoglund, Pettersson* i *Hällbacken, Johanson* i *Hallagården, Molander* och *Sandström* i *Sollefteå*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *Österström* och *Knut Petersson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa om antagande av det i motionerna I: 70 och II: 168 framlagda lagförslaget.

2) av herrar *P. Sandström, Ekströmer, Skoglund* och *Sandström* i *Sollefteå*, vilka anfört:

De samordnade utredningar angående frågan om föreningsväsendets normering genom lagstiftning och angående frågan om lagstiftning om vissa ekonomiska stridsåtgärder, varom 1936 års riksdag hos Kungl. Maj:t hemställt, hava ännu icke kommit till stånd.

Vad beträffar de av utskottet åberopade överläggningarna mellan Svenska Arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen, så äro de förvisso av stor betydelse för organisationsväsendets reglering på centrala områden, men kunna knappast komma att lämna väsentligt bidrag till frågan om beredande av skydd för utom dessa båda sammanslutningar stående.

Då emellertid frågan härom redan lång tid varit föremål för statsmakternas prövning, och denna lösning enligt vår uppfattning icke längre bör uppskjutas, få vi hemställa,

att riksdagen måtte antaga i motionerna I: 168 och II: 348 återgivna lagförslag.